

Gróf Széchenyi Ferencz atyai intéseinek hatása fiára, gróf Széchenyi Istvánra.

Ha *Szent István* királynak fiához, *Szent Imre* herceghez irt intéseit, tanácsait a gróf *Széchenyi Ferenczével* összehasonlítjuk, találunk eltérést, de eszmerokonságot is.

A legnagyobb magyar mélyen szívébe véste atya tanácsait és e szerint rendezte be életét, fejlesztette jellemét.

Széchenyi Ferencz levele nyomról-nyomra kedves fia jelleméhez van alkalmazva, mondhatni lelki és testi egyéniségéhez hozzá szabva. Hü tükörben láttatja velünk — írja *Zichy Antal* — az élet terhe alatt immár roskadó öreget és életbe kilépendő erőteljes ifjút: azt nagy érdemek árnyékában, ezt reá váró, még nagyobb föladatok sejtelmében; mindkettőt, mint fényes nevek örököseit és utókorra bocsátóját.

Széchenyi Ferencz is a nagy király nyomdokait követve, Istentől indul ki s Istennet zárja be.

Széchenyi Ferencz óvja fiát a *hitetlenségtől*, a XVIII-ik század sokat magasztalt, sokat ócsárolt bölcsészetétől. A jó katolikus érülettel párosult türelmességet ajánlja fiának, ugyszintén az előítéletekkel való szakítást és emberszeretetet.

Széchenyi Istvánban, ugyancsak ezt látjuk, csakhogy még nagyobb vegyülékével a tisztult világnézetnek s fölvilágosodásnak. A valláshoz hozzáköti ő is az egyháznak és papjainak megbecsülését, csakhogy éppen nem nevezi ezeket szemevilágának s minden emberi törvények fölött álló kiváltságos osztálynak. Tudjuk, hogy Széchenyi Istvánt a vegyesházasságok kérdése alkalmából nálunk is lábrakapott papi hajsza nagyon is megbotránkoztatta; noha különben egy alkalmat sem mulasztott el, mely a keresztény hitfelekezetek egyenjoguságának, közjogunkban érvényesítésére vagy legalább megközelítésére kínálkozott. E téren mindig következetesen az ellenzékkel szavazott.

Széchenyi arra inté fiát, hogy minden földi javait, mint reábizottakat csak letétnek tekintse, melynek hovafordításáról, mint az evangéliumi sáfárnak majdan számolni kell. A mit e tárgyban mond, az valóban megható, s a gazdagok és szegények közötti nagy jövő kérdésének, korát talán századokkal megelőző, de tisztán *keresztényi* alapra fektetett megoldását jelzi. S e jó mag — mindenki tudja — termékeny földbe hullott Széchenyi István nemes szívébe.

Ezeknek az intéseknek fonalát megtaláljuk, ha lépésről-lépésre követjük *Széchenyi István* egész politikai pályáját: küzdelmeit régi ellenzékünk soraiban az *önkény uralom ellen*, ősi alkotmányunk specificus magyar jellegéhez való ragaszkodását, e mellett az idegeneknek, a külföld értelmi és pénzerejének közgazdasági tekintetből oly fontos ide édesgetését, az ország gyérnépességének szaporítását.

Széchenyi Istvánnak a jogegyenlőségért, jobbágyok felszabadításáért elkövetett örök nagy tetteit, alkotásait, melyekkel nevét, földbe, kőbe, vízbe megörökítette.

Gróf Széchenyi Ferencz levelét mindig magával hordta gróf Széchenyi István. Akkor is vele volt, mikor a Lánchíd felső láncza az építéskor alázuhant és Széchenyit csolnakából a Dunába lökte, melyből csak uszva menekült a budai partra. Az elázás nyomait megtartá a levél. Így került a nemzeti muzeumba, a honnan át kellene vinni az akadémia Széchenyi muzeumába.